

**Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd**

Tjänsteutlåtande

Dnr:
1.2.1.-165/2017
Sid 1 (34)

Handläggare: Ewa Franzén **Till**
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd

Telefon: 08-50814019

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

MBL-upplaga

Underlag för budget 2018 med inriktning 2019 och 2020

Förslag till beslut

Förvaltningens underlag till budget 2018 med inriktning 2019 och 2020 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.

Lena Lundström Stoltz
stadsdelsdirektör

Ulrika Klemets
ekonomichef

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	4
1.1 Ett Stockholm som håller samman.....	4
1.2 Ett klimatsmart Stockholm.....	4
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	5
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	5
2 Nämndens verksamhetsområde	6
2.1 Förskoleverksamhet	11
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	12
2.3 Äldreomsorg.....	13
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	14
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	14
2.6 Stadsmiljöverksamhet	17
2.7 Ekonomiskt bistånd.....	18
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	19
2.9 Övrigt	20
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	20
3.1 Drift.....	20
3.2 Investeringar.....	22
3.3 Betydande projekt som inte är investeringar.....	22
4 Övriga redovisningar	22
5 Lokalförsörjningsplan.....	25
5.1 Inledning	25
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	25
5.3 Kapacitetsbeskrivning.....	27
5.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	27
5.5 Kostnadsutveckling.....	32
5.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	33
5.7 Övrigt.....	33

Bilagor

Bilaga 1: Blanketter till SLK Sdn14 2018-2020

Bilaga 2: Boendeplan ÖS 2017 170125

Bilaga 3: Tabellbilaga boendeplan ÖS 2017 170124

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nämndens viktigaste strategiska satsningar

Nedan sammanfattas i punktform nämndens viktigaste strategiska satsningar för att bidra till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål under perioden 2018-2020.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Bristen på bostäder är en utmaning för många i Stockholm och främst för såväl kvinnor och män som har ekonomiskt bistånd, personer med missbruksproblem och för familjer som är aktuella för insatser inom barn och ungdomsvården.
- Ökat behov av kunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck.
- Fortsätta utveckla arbetssätt för att unga, kvinnor och personer med utländsk härkomst ska söka stöd/hjälp av förvaltningens missbruksvård.
- Arbeta med den ökande gruppen nyanlända som blir aktuella på ekonomiskt bistånd, framförallt beroende på bristen på bostäder och på höga hyror.
- Anpassa, omstrukturera omvandla, ersätta och i vissa fall avveckla vård- och omsorgsboenden som inte är ändamålsenliga eller inte efterfrågas.
- Fortsatt vidareutveckling av hemtjänsten, för att möjliggöra kvarboende med till exempel stöd av teknikutveckling och inrättande av olika specialistteam utifrån behov.
- Undersöka möjligheten, om behov finns, att öppna upp en introduktionsförskola eller liknande verksamhet för att få fler barn till förskolan.
- Utöka och utveckla stödorganisationen till förskolorna med fler specialpedagoger för att kunna ge ett adekvat stöd till förskolorna i arbetet med att möta alla barns behov.
- Samla och förstärka det preventiva och främjande arbetet gentemot barn och unga och särskilt mot ungdomar som bedöms befinna sig i riskzon.
- Bryta utvecklingen med ungas våldsutövande och att vidareutveckla lämpliga former för samverkan med relevanta parter.
- Vidareutveckling av dagliga verksamheter för att möta behov och önskemål för personer med funktionsvariation.

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Förskolorna fortsätter att aktivt arbeta med kemikaliecentrums handledning för en kemikaliesmart förskola
- Vid beställning av ny- och ombyggnation inom förskola och äldreboende ska krav på klimatsmart byggande och förnybar energi ställas.
- Samverka med Trafiknämnden om investeringar och reinvesteringar gällande pendelstråk för cykling.
- Förvaltningen ska bidra till resurseffektiva kretslopp genom planering som minskar uppkomst av avfall samt väl utvecklad avfallshantering.
- Alla verksamheter inventerar och dokumenterar sina märkningspliktiga kemiska produkter i en kemikalieförteckning.

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- Särskilt fokus läggs på kompetensförsörjning både på kort- och på lång sikt.
- Ett strategiskt område är att utveckla former för kompetensutveckling genom vardagsnära forskning och former för kunskapsutbyte. Förvaltningen behöver arbeta vidare med att stärka samverkan mellan verksamhet och akademi.
- Utveckla insatser till stöd för att personer med neuropsykiatriska svårigheter ska närma sig arbete och en egen försörjning.
- Stödja och underlätta nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden.
- Särskilt fokus för att språksvaga kvinnor med långvarigt bidragsbehov, som går in och ur sjukskrivningar och som står långt från arbetsmarknaden, ska närma sig arbetslivet.
- Olika former av sysselsättning utökas för personer med funktionsvariation med strävan mot avlönat arbete, i någon omfattning.
- Svedmyrabadet är en stadsövergripande verksamhet som riktar sig till personer med funktionsnedsättning. Eftersom Idrottsförvaltningen ansvarar för övriga bad i stadens så bör även ansvaret för Svedmyrabadet övergå till Idrottsförvaltningen som har den bästa kompetensen för denna typ av verksamhet.

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Arbetet med att jämställdhetsintegrera förvaltningen fortsätter för att nå Stockholms stads uppsatta jämställdhetsmål. Ett jämställdhetsperspektiv integreras i alla avdelningars verksamhetsområden och i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheter.
- Utveckla metoder för att nå, stödja och skapa samarbeten med de delar av civilsamhället som inte är organiserade inom föreningslivet.
- Stärka ungas inflytande genom de kanaler och metoder som ungdomarna finner lämpliga. Anpassa och förändra förvaltningens arbete för att lyckas nå fram till och interagera med målgruppen.
- Utveckla förvaltningens samverkan med civilsamhället med utgångspunkt i de egna verksamheterna som till exempel fritidsgårdarna, öppna förskolorna, parklekarna och community centren.
- Förvaltningens alla verksamheter integrerar Stockholms stad program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017- 2020.
- Det pågår många stadsutvecklingsprojekt, vilket ställer höga krav på deltagande i projekten och i förlängningen ger det ökade krav på drift och underhåll, mer resurser och anpassad organisation krävs.
- Den intensiva stadsutveckling som förvaltningen står inför kräver resurser och utvecklade samarbetsformer med Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret med flera.
- Effektivare system för hantering av synpunkter från invånare behöver utvecklas.
- Ett nytt parkdatasystem ska införas och implementeras för att ha bättre kontroll på kartor över parker.
- Fortsatt samarbete och samordning av resurser mellan stadsdelsförvaltningen, fackförvaltningar och bolag för att uppnå de mål som är satta i det lokala utvecklingsprogrammet.

- Utveckla och samordna aktiviteter för ökad trygghet inom våra lokala utvecklingsområden.

2 Nämndens verksamhetsområde

Befolkningen förväntas öka med 5,7 % i stadsdelsområdet under perioden 2017-2020. Ökningen förväntas ske i de flesta åldersintervall med starkast uppåtgående utvecklingskurvor i åldrarna 0 år och 65-79 år. En minskning förväntas ske i åldrarna 80 år och äldre. Sett över hela stadsdelsområdet sker den förväntade befolkningsökningen inom nybyggnation medan befolkningen som bor i befintlig bebyggelse förväntas minska. Störst befolkningsökning förväntas ske i Bandhagen, Årsta, Enskede Gård och Högdalen.

Befolkning	2017	2018	2019	2020	% utv 2016-2019
totalt	99 156	100 733	102 221	104 806	5,70%
kvinnor	49 764	50 525	51 201	52 504	5,51%
män	49 392	50 208	50 948	52 301	5,89%

Prioriterade områden

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings underlag för budget 2018 med inriktning 2019 och 2020 anger inriktningen för förvaltningens verksamhet under 2018-2020. Underlaget knyter an till kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål. Som ett stöd att uppnå de av kommunfullmäktige beslutade fyra inriktningsmålen har förvaltningen sedan tidigare tre fokusområden:

- Attraktiv arbetsgivare
- Jämställdhet
- Bemötande

Nedan redovisas också förvaltningens kommande utmaningar och satsningar avseende boendefrågan och arbetet med nyanlända.

Attraktiv arbetsgivare

Stadsdelsförvaltningen förväntas att få en ökad befolkningsmängd vilket medför att behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens uppdrag kommer att öka. Det i sin tur ställer höga krav på att förvaltningen kan attrahera, anställa och behålla medarbetare med rätt kompetens som bidrar till utvecklingen av arbetet. Strävan är att erbjuda arbetsplatser där medarbetarna kan arbeta och utvecklas under hela sitt arbetsliv.

Trenden med fortsatt hög personalomsättning bland socialsekreterare och biståndshandläggare fortsätter. Brist på kontinuitet av personal leder till täta byten av handläggare för den enskilde brukaren, vilket leder till försämrade förutsättningar för ett framgångsrikt arbete.

Introduktion för nyanställda är ett fortsatt utvecklingsområde som förvaltningen jobbar med både på övergripande, avdelnings- och enhetsnivå.

Lönestrukturen är sammanpressad inom de flesta befattningar men främst inom bristyrkena socialsekreterare, biståndshandläggare och förskollärare. Arbetet med att öka lönespridningen är under kommande år ett strategiskt viktigt område för att kunna behålla kompetent och erfaren personal.

En rad åtgärder, för att minska trenden med en ökad sjukfrånvaro, måste genomföras. En viktig del är att kontinuerligt utbilda chefer både i förebyggande arbete och i rehabiliteringsprocessen. Rutiner och arbetssätt för att säkerställa god arbetsmiljö med särskilt fokus på organisatorisk och social arbetsmiljö behöver ses över och utvecklas. Det är viktigt att förvaltningen kan erbjuda arbetsplatser där medarbetarna kan arbeta och utvecklas under hela sitt yrkesliv.

Allt större krav ställs på administration och dokumentation vilket ofta leder till ökad belastning. Detta riskerar att leda till att kärnuppgifterna blir lidande när personalen behöver avsätta arbetstid för administration. En viktig del av att vara en attraktiv arbetsgivare är att hitta former som möjliggör tid för de anställda att ägna sig åt sina uppdrag och få avlastning med det administrativa arbetet.

Personalsammansättning och rekryteringsbehov

Vid 2016 år utgång hade förvaltningen ca 2446 tillsvidare anställda, varav 85,2 % kvinnor och 14,8 % män. Åldersmässigt har förvaltningen en stor grupp medarbetare i åldersintervallet 50-59 år. Medelålder för kvinnor är 48 år och för männen 47 år. Under en 7 års period kommer ca 225 av de 1812 medarbetarna som arbetar i de åtta befattningarna som har flest medarbetare att gå i pension det vill säga 12,4 %. Vårdare, vårdbiträden och undersköterskor har flest pensionsavgångar under de kommande åren. Förvaltningen står inför en stor utmaning att rekrytera och behålla en ny generation inom vårddyrkena vårdare, vårdbiträde och undersköterskor, endast 3,5 % är under 30 år.

Förskollärare, socialsekreterare och biståndshandläggare är bristyrken och mycket tid läggs ner på att rekrytera samt att behålla medarbetare. För att lyckas attrahera fler medarbetare inom dessa tjänster, och även andra yrkesgrupper, behövs effektivare rekryteringsprocess till exempel genom gemensamma kravspecifikationer och annonsmallar, tydligare introduktionsprogram, utveckla samarbetet med högskolor samt fortlöpande möjlighet till kompetensutveckling.

Förvaltningen kommer även att behöva rekrytera förskolechefer, enhetschefer, biträdande enhetschefer, sjuksköterskor samt olika typer av kvalificerade administrativa tjänster. Förvaltningen behöver överlag arbeta strategiskt med interna karriärvägar för chefer såväl som för andra personalgrupper.

Sammantaget mot bakgrund av den expansion och de verksamhetsförändringar som kommer att ske de närmaste tre åren så behöver förvaltningen öka med ca 250 anställningar.

Vid chefsrekrytering behöver större mångfald eftersträvas.

Kompetensutveckling

Kompetensförsörjning är under kommande år en prioriterad fråga. En utmaning är att utveckla former för kompetensutveckling genom vardagsnära forskning och former för kunskapsutbyte. Förvaltningen behöver arbeta vidare med att stärka samverkan mellan verksamhet och akademi.

Det finns fortsatt behov av kompetensutveckling i jämställdhet. Arbetet omfattar bland annat kompetensutveckling för nyanställda och politiker.

Fortsatta grundutbildningar för barnskötare, vårdbiträden och vårdare kommer att ske under perioden. Utifrån personalomsättningen bland socialsekreterare och biståndshandläggare

kommer det att löpande finnas behov av grundläggande utbildningsåtgärder. Förvaltningen kommer att samarbeta med högskolor och universitet genom att ta emot fler studenter men även genom att försöka påverka utbildningen i relevanta fall så studenterna får den kunskap som förvaltningen efterfrågar. Ett utvecklingsområde är att ta emot fler trainee inom förvaltningen.

Utifrån en ökning av frågor och problem kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck finns det omfattande behov av kompetensutveckling kring frågan, på alla nivåer och inom alla verksamheter.

Det kommer löpande också att finnas behov av grundläggande kompetensutveckling gällande frågor såsom våld i nära relation, MI (motiverande samtal), neuropsykiatriska funktionsvariationer med mera, för bland annat socialsekreterare och biståndshandläggare, både utifrån personalomsättningen men även för en generell kompetensutveckling i strävan att vara en attraktiv arbetsgivare.

Jämställdhet

Förvaltningens arbete med jämställdhetsintegrering fortsätter att utvecklas framöver från planering och utförande till uppföljning. Jämställdhetsintegrering är en strategi för att nå de mål för jämställdhet som är uppsatta. Jämställdhet handlar om att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ta del av samhällets olika verksamheter på ett bra och likvärdigt sätt. Jämställdhetsintegrering innebär att jämställdhet integreras i alla led från mål och budget, verksamhetsplaner, arbetsplaner, metoder och rutiner för den enskilde anställdes genomförande av det ordinarie arbetet till rapportering och uppföljning av de som normalt utför arbetet. Viktiga processer för det arbetet är bland annat öppna verkstäder för jämställdhetsanalyser, strategiska chefsnätverk, kontinuerlig jämställdhetsutbildning. Förvaltningen är även med i modellkommuner SKL genom benchmarking och det innebär att den egna processen beskrivs i detalj och kan jämföras med en motsvarande process i en annan verksamhet. Genom att jämföra sig med andra får man också en uppfattning om de mål som den egna organisationen har är både offensiva och samtidigt realistiska. Genom systematiska jämförelser ska vi lära av varandras jämställdhetsarbete. Syftet är att höja vår verksamhets kvalitet och ge likvärdig service till alla invånare oavsett kön. Förvaltningen ska implementera handlingsplanen för våld i nära relation och hedersrelaterat våld. En spridningskonferens är planerad till ht 2017 tillsammans med Skarpnäck och Farsta Sdf samt Arbetsmarknadsförvaltningen. Konferensen ska visa på goda exempel från olika verksamheter och riktar sig främst till enhetschefer, biträdande enhetschefer, förtroendevalda och nyckelpersoner då de tjänsterna är viktiga i det operativa arbetet.

Bemötande

Den i omvärlden pågående samhällsförändringen leder till insikt om ökade behov av att arbeta med bemötandefrågor, värdegrundsfrågor, frågor som strukturell rasism m.m. inom personalgrupperna. Förvaltningen har sett ett växande behov av att arbeta med frågor kring grundvärderingar, och förtydliga vilka grundvärderingar som gäller inom förvaltningens verksamheter och som ska vara rådande i bemötande av både brukare och kollegor.

I de brukarenkäter som genomförts inom förvaltningens verksamheter framkommer att bemötandet är ett fortsatt utvecklingsområde.

Bostadsbristen

Bostadsbristen är en fortsatt central fråga för såväl för kvinnor och män som har ekonomiskt bistånd, för personer med missbruksproblem och för familjer som är aktuella för insatser inom barn och ungdomsvården. De bor under osäkra boendeförhållanden vilket påverkar resultatet av de insatser som ges från exempelvis socialtjänsten. Denna fråga återspeglas även inom förskolans verksamheter, där man i vissa stadsdelar har en stor omflyttning av barnfamiljer vilket har återverkningar även på barngrupperna.

Boendesituationen innebär också att personer blir kvar i andrahands- eller inneboenden, vilket kan leda till ökad trångboddhet, begränsade möjligheter till självständighet för de vuxna och försvårad skolgång för barnen, som inte kan få studero.

Förvaltningens erfarenhet är att det är svårare för barnfamiljer att få långa andrahandskontrakt än för andra grupper. Det innebär att barnfamiljerna oftare flyttar runt mellan olika korta andrahandsboenden. Trenden fortsätter med allt högre hyror för både andrahands- och inneboenden. En trend är att köpa rätten till en adress, för att på så sätt kunna mantalsskriva sig på en adress.

Förvaltningen har för närvarande 193 försöks- och träningslägenheter, varav 56 försöks-, 94 tränings-, 29 jour och 14 skyddade lägenheter. De senaste åren har tillgången av förmedlade lägenheter varit förhållandevis god, begränsningen har snarare legat i omfattningen av förvaltningens stödresurser då de boende har stort behov av stöd. Behovet av försöks- och träningslägenheter bedöms vara fortsatt högt de närmaste åren. Satsningar behöver även fortsättningsvis göras för att arbeta med boendefrågor, både för att ge stöd för de som bor i förvaltningens försöks- och träningslägenheter och jourlägenheter men också för att ge stöd i att hitta andra boenden för de som bor på härbärgen, vandrarhem och liknande.

Utifrån den beräknade befolkningsökningen, och den aktuella bostadssituationen i Stockholmsområdet, kommer det sannolikt bli nödvändigt att se över behovet av nya gruppboendestäder samt stödboenden för personer med socialpsykiatrisk problematik, under perioden. Efterfrågan på gruppboendestäder är större än tillgången och svårigheterna att få fram boenden i den omfattning som behövs är stora. En viktig fråga för målgruppen är också tillgången på försöks- och träningslägenheter, som tilldelas via bostadsförmedlingen.

Befolkningsutvecklingen och förändrade behov samt önskemål hos målgruppen personer med funktionsvariation medför ett ökat behov av att bygga flera gruppboendestäder och att utveckla olika alternativ till bostäder. Med ökande befolkning ökar även kraven på stadsmiljön och tillgängligheten för gruppen.

Trenden är att många ungdomar med funktionsvariation vill bo i vanliga bostäder/lägenheter. De bör få sina lägenheter förmedlade på samma sätt som andra ungdomar/personer, det vill säga genom Bostad Stockholm. För att det ska vara möjligt behöver fördelningssystemet ses över och anpassas samt ge förvaltningarna ekonomisk möjlighet att bygga upp ett fungerande boendestöd, utifrån behoven.

Förvaltningen bevakar möjligheten att inrätta gruppboendestäder enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inom områden där nybyggnation planeras. Det kan uppstå komplikationer när personer med funktionsvariation nedsättning bor i fastigheter med flerfamiljshus. Fastighetsägarna har inte alltid kunskap och beredskap för situationer som kan uppstå, utifrån de svårigheter som målgruppen har. Besvärliga situationer kan uppstå om en fastighetsägare vill säga upp gruppboendestäderna/enskilda personer på grund av till exempel

störningar. Förvaltningen anser att det vore bra om kommande gruppboendestäder byggdes som fristående byggnader.

Då antal personer över 80 år minskar ser förvaltningen över behovet av att anpassa, ersätta och omstrukturera vård- och omsorgsboenden som på sikt inte är ändamålsenliga eller efterfrågade. Det finns också behov av att se över möjligheten att omvandla servicehusen till annat boende för äldre, utifrån vad som framkommer av äldreboendeutredningen. Inom fastigheterna bör även bemannad lokal för samvaro och möjlighet att inta måltider i gemenskap finnas.

Arbetet med nyanlända

Många av de nyanlända som på egen hand bosätter sig i stadsdelsområdet bor under bristfälliga boendeförhållanden, de bor trångt eller i lokaler som inte är avsedda för boende. Situationen blir efter en tid ofta ohållbar och de söker sig till socialtjänsten för hjälp, vilket leder till tillfälliga boendelösningar som både är kostsamma och dåliga ur integrationssynpunkt.

En trend är att personer under etablering ökar i gruppen försörjningsstödstagare. Förvaltningen bedömer att de planerade modulhus som ska uppföras i stadsdelsområdet kommer att leda till en ökning av nyanlända som kommer att ha ett behov av stöd från förvaltningen på olika sätt. Förvaltningen kommer att anställa en inkluderingslots, som stöd och lotsning för de personer som flyttar in i bostäderna. Personerna behöver introduceras till de ordinarie verksamheterna såsom förskola, öppen förskola, fritidsgårdar med mera. Förvaltningens uppdrag blir också att vara en länk mellan förvaltningen och civilsamhället för att på så sätt stötta de nyanlända med att bygga nya nätverk. Med rätt stöd initialt kommer de att bli en resurs för stadsdelsområdet och staden. En viktig fråga i detta är vem som ska handlägga de hushåll som, pga. höga hyror i modulhusen, blir beroende av kompletterande försörjningsstöd. Om dessa ska handläggas av förvaltningen kan det innebära en ökning på cirka 40 % av antalet ärenden och innebär behov av nyanställningar med 10-15 tjänster. Det är viktigt att förvaltningen kompenseras ekonomiskt om detta sker.

Förvaltningen ser att kostnaderna för försörjningsstödet påverkas av de höga hyresnivåerna i de bostäder som anvisas nyanlända, där hyran inte täckts av etableringsersättningen. Förvaltningen bedömer att det ökar stigmatiseringen och försenar integreringen när de nyanlända måste söka försörjningsstöd varje månad, på grund av hyran.

Det ställer krav på förvaltningens verksamheter att kunna bemöta och integrera de nyanlända grupperna i de ordinarie verksamheterna.

Inom ramen för fritidsgårdarnas verksamhet ska handlingsplaner tas fram som syftar till att inkludera nyanlända flickor och pojkar i verksamheten.

Förvaltningen ser behov av riktade åtgärder för att underlätta för nyanlända kvinnor att komma ut i arbete.

Gällande ensamkommande flyktingbarn kommer fokus framöver vara att följa upp deras boendesituation, skolgång och det allmänna välmåendet. Erfarenheten är att många av dem har behov av stöd utifrån trauman de har upplevt. Gruppen bedöms också ha stora behov av meningsfulla fritidsaktiviteter, med närvarande kompetent personal. En konsekvens av att det anlånt ett stort antal ensamkommande barn och ungdomar är att familjeåterföreningar sker med släktingar, som även de kan vara traumatiserade och i behov av vård för att kunna leva

ett självständigt liv. Detta medför ökade krav på socialtjänsten men även på sjukvård och psykiatri.

Med fler nyanlända tillkommer även ökat antal ärenden med hedersproblematik och där föräldrar använder våld i uppfostringssyfte. Detta medför ökat behov av att arbeta förebyggande.

2.1 Förskoleverksamhet

Antalet barn i åldersgruppen 1-5 år förväntas öka de kommande tre åren och detta beror främst på nybyggnationen av bostäder i stadsdelsområdet.

Cirka 86 % (snitt över året) av barnen i förskoleåldern 1-5 år är inskrivna i förskoleverksamhet eller pedagogisk omsorg (familjedaghem). Andelen inskrivna barn varierar mellan de olika stadsdelarna. Ingen trend kan ses gällande var flest eller minst barn är inskrivna i förskolan. Av de inskrivna barnen går cirka 67 % i kommunal förskola och cirka 33 % i privat förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Förvaltningen strävar efter att öka andelen inskrivna barn och kommer undersöka möjligheten, om behov finns, att öppna upp en introduktionsförskola eller liknande verksamhet för att få fler barn till förskolan.

En utmaning är det skiftande behovet av förskoleplatser under året. Förskolorna kan få svårt att ställa om och anpassa verksamheten efter minskad efterfrågan på hösten och det finns behov av att öppna tillfälliga avdelningar i olika delar av stadsdelsområdet, speciellt under våren, då antalet barn ökar.

Det finns behov av att avveckla paviljonger med tidsbegränsade bygglov och bygga om förskolor med renoveringsbehov. Det i kombination med byggandet av nya förskolor, 67 nya avdelningar fram till år 2020, innebär att en större del av förskolans budget att gå till lokaler än i dagsläget.

En viktig fråga för kvaliteten är personalens kompetens och utbildning. Andelen förskollärare i förvaltningens förskolor är i dagsläget cirka 38 % och målsättningen är att öka detta till 41 %. Kombinationen av nybyggnation, pensionsavgångar och den idag för låga förskollärartätheten gör att behovet av ny personal, i synnerhet förskollärare, är stort och cirka 120 nya förskollärare och 160 barnskötare kommer att behöva rekryteras under perioden.

.Redan anställda förskollärare och barnskötare behöver kompetensutvecklas för att bibehålla och utveckla kvalitén i verksamheten.

Förvaltningen behöver rekrytera nya förskolechefer inom de kommande åren på grund av pensionsavgångar. Fram till 2020 kommer åtta av tretton förskolechefer ha nått pensionsålder.

Stöd och metoder för arbetet med barn i behov av särskilt stöd behöver utvecklas. Förskolan behöver anpassa organisation och arbetsätt samt öka den specialpedagogiska kompetensen för att möta alla barns behov. Förvaltningen planerar för att utöka stödet till verksamheten i arbetet med barn i behov av särskilt stöd genom att anställa fler specialpedagoger.

Verksamheternas arbete med kemikaliesmarta förskolor och som utgår från Stockholm stads kemikalieplan för 2014-2019 pågår. Alla förvaltningens förskolor har uppnått nivå 1 i kemikaliecentrums handledning och för att fullfölja detta arbete kommer det krävas ökade resurser.

Stadens digitala satsningar och arbetet med GSIT 2.0 samt kommande revidering av

förskolans läroplan med större fokus på digitalisering och kommunikationsteknologi innebär ökade krav på teknisk utrustning och digital infrastruktur. Det kräver ökade resurser i form av teknik och personella resurser.

Det systematiskt jämställdhetsarbete på förskolorna behöver fortsätta att utvecklas för att motverka att stereotypa könsnormer förs vidare till barnen. Det finns ett behov av kompetensutveckling för personal i förskolan kring frågor gällande HBTQ, hedersrelaterat våld och normkritik som förvaltningen planerar att erbjuda under perioden.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Förebyggande arbete för barn och unga

Under den kommande treårsperioden förväntas det totala antalet barn och unga såväl som andelen barn och unga, av den totala befolkningen, öka i stadsdelsområdet. Ungdomar är jämfört med vuxna mer benägna att begå brott och ungdomar bidrar oftare än vuxna till social oro. Det är fortfarande vanligast förekommande bland pojkar även om det också ökat bland flickor. Med vetskap om dessa förhållanden behöver förvaltningen samla och förstärka sitt förebyggande och preventiva arbete mot målgruppen och särskilt mot ungdomar som bedöms befinna sig i riskzon.

En utveckling som förvaltningen följt de senaste åren är det ökade intresset för våld bland unga och hur våldsutövning mot jämnåriga dokumenteras och sprids i sociala medier. Detta synsätt på våld kopplar ofta till maskulinitetsnormer och en stereotyp syn på könen.

De viktigaste faktorerna för att lyckas med det förebyggande och främjande arbete gentemot barn samt unga bedöms vara att dels behålla stabila och kompetenta personalgrupper samt att utveckla och upprätthålla samverkansforum med andra relevanta aktörer på området

För att bryta utvecklingen med ungas våldsutövning behövs insatser inom förvaltningens verksamheter där personalen ges möjlighet till kompetensutveckling inom frågan. Aktuella samverkanspartners för att ungdomar ska fångas upp och ges stöd i så tidigt skede som möjligt är i detta fall skolor, socialtjänst, polis samt aktiva inom civilsamhället.

Avdelningen ska integrera strategin för fritidsgårdarna i sitt ordinarie förbättringsarbete.

Civilsamhälle och demokratiutveckling

Civilsamhället har förändrats mycket de senaste åren, speciellt avseende formerna för barn och ungas organisering. Den traditionella föreningsformen attraherar allt färre ungdomar medan löst sammansatta nätverk kan fånga upp många barn och unga. Denna utveckling är en utmaning för förvaltningens arbete som hittills inriktats mycket på stöd till registrerade föreningar. Förvaltningen behöver utveckla metoder för att nå, stödja och skapa samarbeten med de delar av civilsamhället som inte är organiserade inom föreningslivet. Förvaltningen har flera uppdrag kopplade till en aktiv samverkan med civilsamhället. För att lyckas med dessa uppdrag krävs resurser för att utveckla konstruktiva forum så att de satsningar som görs bedrivs på mest effektiva sätt och att utfallet blir produktivt.

Ett aktivt och starkt civilsamhälle har en viktig demokratibärande funktion i sig självt. Civilsamhället i stadsdelsområdet är även ett viktigt verktyg för förvaltningen i det förebyggande arbetet gentemot flickor och pojkar samt unga kvinnor och män. Att stärka ungas inflytande är ett prioriterat arbete där en stor utmaning kommande år är att hitta former

för hur unga på bästa sätt kan ges kanaler för att påverka och forma demokratin. I de analyser som gjorts av eller med unga i stadsdelsområdet framkommer att ungdomar föredrar att mötas och kommunicera med förvaltningen på de arenor där de redan befinner sig, till exempel på skolorna, genom internet samt mobilapplikationer, dvs "appar". Detta ställer krav på förvaltningen och staden att anpassa samt förändra sitt arbete för att lyckas nå fram till och interagera med målgruppen.

En viktig resurs och utgångspunkt i arbetet med att utveckla förvaltningens samverkan med civilsamhället är de egna verksamheterna som till exempel fritidsgårdarna, öppna förskolorna, parklekarna och community centren. Det samarbete som redan etablerats har fallit väl ut och det finns anledning för verksamheterna och civilsamhället att dra ännu mer nytta av varandra. Speciellt i de socialt utsatta områdena i stadsdelsområdet är verksamheternas samarbete med civilsamhället viktigt för att skapa trygghet i närområdet och ge invånarna möjligheter till en meningsfull fritid.

2.3 Äldreomsorg

Aldersgrupp	2017	2018	2019	2020	% utv 2016-2019
65-79 år	8 710	9 071	9 416	9 858	13,19%
80-89 år	2 662	2 592	2 547	2 526	-5,13%
90 år och äldre	983	974	951	948	-3,65%
Summa	12 356	12 637	12 913	13 331	7,0%
kvinnor	6 925	7037	7 152	7 331	1,64%
män	5 431	5 601	5 761	6 001	3,24%

Enligt befolkningsprognosen beräknas personer i åldrarna 65-79 år öka med 1 148 under treårsperioden. Antalet personer 80-89 år beräknas minska med 136 personer och gruppen 90 år och äldre beräknas minska med 35 personer. Det innebär att gruppen äldre med störst behov av omsorg minskar under perioden och sammantaget minskar antal personer 80 år och äldre med 9 % under perioden.

I Swecos rapport "Framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2017-2040" beräknas behovet av platser på vård- och omsorgsboenden i Enskede-Årsta-Vantör kunna minska med 20 platser, fram till 2020. Antalet hemtjänsttagare beräknas minska med 50 personer. Kostnaderna för äldreomsorg förväntas sjunka på grund av befolkningsutvecklingen.

Ett ökat kvarboende förutsätter ytterligare utvecklad samverkan med landstinget och en väl fungerande vårdkedja samt personcentrerad vård och omsorg.

Behovet av fler specialteam inom hemtjänsten behöver ses över, till exempel avseende personer med psykisk ohälsa och för personer i livets slutskede.

Anhöriga står för en stor trygghet och utför många insatser för sina närstående. Behov av att ytterligare utveckla formerna för anhörigstödet inom äldreomsorgen finns därför.

Det förebyggande hälsoarbetet, som bland annat bedrivs på de sociala mötesplatserna för äldre, behöver vidareutvecklas. Utvecklingen av sociala mötesplatser behöver samordnas och

följas upp av staden centralt så att de förebyggande insatserna för äldre prioriteras, blir tillgängligt och är likvärdigt oavsett var den äldre bor.

Förvaltningens påbörjade arbete med riktade insatser för att nå äldre med psykisk ohälsa, funktionsvariation eller socioekonomiskt svaga har påvisat positiva effekter bland annat genom att möjliggöra deltagande i samtalsgrupper och övriga aktiviteter inom de sociala mötesplatserna. Det finns ett behov av att fortsätta med dessa insatser.

Förvaltningen ser att behov finns av att tidigt stötta äldre i att planera för sin ålderdom och tydliggöra det egna ansvaret bland annat gällande boendefrågan. Förvaltningen ser att det för detta ändamål eventuellt finns behov av att införa en äldrelots.

Det är viktigt att följa utvecklingen av den nya lagen om trygg vård i hemmet i samverkan med landstinget, särskilt inom socialpsykiatri, för att säkerställa trygg hemgång och kostnader utifrån lagen om betalningsansvar.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns behov av boenden för både vuxna och ungdomar som omfattas av LSS och är utåtagerande. Boenden för denna målgrupp finns inte att tillgå inom lagen om valfrihetssystem (LOV), vilket medför höga kostnader när förvaltningen tvingas köpa platser utanför avtal. Förvaltningen anser att det vore bra om staden centralt kunde inrätta och driva denna typ av boenden. På grund av rådande brist på gruppboendestäder för personer med funktionsvariation föreligger en fortsatt risk för sanktionsavgifter, för ej verkställda beslut.

En utveckling behöver ske gällande möjligheten att erbjuda personer med olika funktionsvariation boende inom samma gruppboendestad. Detta för att inte begränsa möjligheterna för de som verkligen behöver en lägenhet i gruppboendestad. För flera utförare innebär detta att nya arbetssätt måste utvecklas och personalen ges kompetensutveckling som omfattar fler målgrupper.

Förvaltningen bedömer att ungdomar med funktionsvariation i framtiden inte i första hand vill komma till daglig verksamhet utan i stället vill få arbeten. Inriktningen bör vara att den enskilde i första hand ska vända sig till Arbetsförmedlingen, för bedömning av om lönebidrag för ett ordinärt, eller anpassat arbete, kan erhållas. Först när möjligheterna att få ett arbete är uteslutet ska den enskilde vända sig till kommunen för bedömning om behov av daglig verksamhet. Här ser förvaltningen att det är nödvändigt att kommande arbetsgivare får information om funktionsvariationer och stöd för att kunna erbjuda passande arbeten. De dagliga verksamheterna behöver utvecklas till att så långt som möjligt efterlikna ordinära arbetsplatser genom att erbjuda deltagarna intressanta arbetsmoment.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Individ- och familjeomsorg

Antalet anmälningar/ansökningar till Individ och familjeomsorgen barn och unga ökar kontinuerligt men under 2016 har ökningen planat ut. Det innebär en utmaning för verksamheten avseende organisation och rekrytering av personal. Utifrån den omfattande befolkningsökningen som kommer att ske till följd av nybyggnation kan det antas generera högre ärendeströmning de kommande åren. Även Ungdomsmottagningen behöver anpassas för att täcka befolkningsökningen.

Våld i nära relationer är fortfarande en av de vanligaste orsakerna till att familjer blir aktuella inom individ och familjeomsorgen barn och unga. Antalet våldsutsatta personer i nära relationer, främst kvinnor, som söker hjälp, ökar. Det gör även antalet placeringar på skyddat boende. Många av missbruksvårdens brukare, främst kvinnor, har varit utsatta för våld i nära relation. Det finns behov av att utveckla grundkompetens kring framförallt att ställa frågor om personer utsatta för våld.

Våld och kränkningar mellan barn är ett omfattande problem på flera av grundskolorna inom stadsdelsområdet och genererar orosanmälningar till socialtjänsten. En satsning som förvaltningen kommer göra tillsammans med Utbildningsförvaltningen innebär att arbeta våldsförebyggande i grundskolan enligt metoden MVP (mentorer i våldsprevention). Metoden går ut på att öka medvetenheten om våld, utmana stereotypa genusnormer och inspirera till att gripa in före något inträffar. Parallellt med att eleverna får denna kunskap i skolan ska deras föräldrar erbjudas att delta i föräldragrupper i föräldragrupper i förvaltningens regi.

I arbetet med att skapa trygghet i stadsdelen finns en ambition att utveckla MVP till konceptet ”En stadsdel fri från våld” som innefattar att flera verksamheter som civilsamhället, polis och räddningstjänst tillsammans arbetar våldsförebyggande.

Under den senaste tioårsperioden har antalet vårdnadsutredningar ökat markant såväl i förvaltningen som i hela landet. Våld och psykisk ohälsa förekommer i större omfattning i vårdnadsutredningar idag, jämfört med tidigare.

En trend är att beteendeproblem går ner i åldrarna. Förvaltningens MST-team (Multisystemisk terapi) har därför utökat sin verksamhet och tar nu emot barn och ungdomar med missbruks- samt beteendeproblem och barn som är 11-12 år.

Frågor kring hederskultur och personer som söker stöd utifrån att de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har tidigare varit få inom förvaltningen. En trend ses nu med en ökning av frågor och problem kopplat till det. Både utifrån ungdomar i stadsdelsområdet, som kommer i kontakt med förvaltningens verksamheter och utifrån personer som söker stöd och hjälp på grund av hedersrelaterad problematik. Både om hederskultur generellt, om hur ärenden kopplat till hedersrelaterat förtryck/våld ska handläggas och vilka frågor man i verksamheterna kan ställa, för att få svar på frågor om personer utsätts för hedersrelaterat förtryck/våld.

En positiv trend på Relationsvåldscentrum sydost (RVCS), som ger stöd och behandling till våldsutsatta och våldsutövare, är att fler våldsutövare går i behandling. Flera som fullföljer behandlingen är nöjda med insatsen och upplever att de får andra sätt att hantera sin ilska på än genom att använda våld. En utmaning är att kunna erbjuda stöd till alla våldsutövare som efterfrågar behandling, då behovet är stort. Behov finns av fortsatt externt ekonomiskt stöd för att kunna erbjuda denna behandling.

Under de senaste åren har det inkommit flera förfrågningar om behandlingsskola. Det är en följd av att fler barn diagnostiseras med neuropsykiatrisk problematik och ibland i kombination med att familjer har sociala svårigheter. Behandlingsskola är en kostsam åtgärd. Enligt Kammarrätten åvilar ett stort ansvar på socialtjänsten, som ytterst ansvarig instans, att tillhandahålla denna skolform. Framöver finns ett ökat behov av samverkan med utbildningsförvaltningen i denna fråga.

Kostnaderna för placering av barn och ungdomar på institution är i regel höga och resultaten

motsvarar inte alltid förväntningar och behov. Förvaltningen kommer därför att förtydliga uppdrag/beställningar till institutionerna för att kunna få bättre resultat.

En trend i samhället är att det är svårt att rekrytera jour- och familjehem vilket medför externa, mer kostsamma, placeringar. Personalkontinuitet är en förutsättning för att kunna arbeta närmre barn som är placerade och göra noggranna uppföljningar av placeringar samt resultat av placeringar.

Ett annat utvecklingsområde är att skapa ett centralt team i förvaltningen som samarbetar kring barn och ungdomar med skolproblematik (PPSS) i syfte att öka skolnärvaron och skolresultaten.

Grov kriminalitet är ett växande problem inom stadsdelsområdet, likaså rekrytering till kriminella grupperingar. Erfarenheterna från arbetet med Sociala insatsgrupper (SIG) är bland annat att de flesta inskrivna har ett bakomliggande missbruk, som inte framkommer till en början men som behöver behandlas parallellt med att andra insatser för att lämna en kriminell livsstil ges. SIG riktar sig till flickor och pojkar, kvinnor och män i åldrarna 13-29 år som är kriminella/avhoppare/våldsbejakande extremister och är ett samarbete mellan olika förvaltningar och myndigheter, som tillsammans samordnar insatser. En annan erfarenhet är att det är svårt att nå ut till och fånga upp unga kvinnor, för att de ska lämna sin kriminella livsstil. En ökad satsning behöver göras för att identifiera och fånga upp unga kvinnor som umgås i kriminella kretsar. Kvinnornas kriminalitet ser annorlunda ut än männens och är ofta kopplad till män, och relationer till män.

Inom missbruksvården ses en ökning av både orosanmälningar och anmälningar enligt lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). LVM anmälningar gäller i de flesta fall män. Männen som anmäls enligt LVM är generellt äldre än kvinnorna som anmäls. En trend är att målgruppen personer med missbruksproblem använder alkohol och starkare samt tyngre narkotiska preparat. Antalet aktuella ärenden inom missbruksvården tenderar att bli något färre, men problematiken bedöms bli tyngre.

Andelen kvinnor som söker hjälp för sina missbruksproblem ökar något, men det är fortfarande övervägande män som söker hjälp. Bland unga vuxna är andelen aktuella kvinnor något högre än i gruppen vuxna. Motivationsarbetet är mer långvarigt gällande kvinnor och handläggningen är annorlunda. Kvinnor tenderar att ha en allvarigare missbruksproblematik när de söker stöd. Bland kvinnor finns också ofta en mer komplicerad psykiatrisk problematik. Förvaltningen ser ett behov av fler insatser riktade till kvinnor.

Det finns behov av att utveckla metoder och arbetssätt för att nå ut till yngre personer med missbruksproblem. Den gruppen är svår att nå ut till liksom till personer från olika etniska grupper.

Socialpsykiatri

För personer som bor på Hem för vård eller boende (HVB-hem) behöver samverkan och förberedelser ske för att de ska kunna återgå till ordinärt boende.

Samverkan med landstinget behöver utvecklas, gällande fördelning av kostnader och uppföljningar vid placeringar, inom olika särskilda boendeformer. Det av landstinget uppsagda avtalet, som bland annat inkluderade en fördelning av kostnader mellan kommun och landsting, behöver ersättas med ett nytt avtal där fördelning mellan huvudmännen fastställs. Arbetet med Samordnad individuell plan (SIP) fortsätter.

Boendestöd och annat stöd för personer med både psykiatrisk och missbruksproblematik, så kallad samsjuklighet, behöver utvecklas.

Utvecklingen av myndighetsutövningen och inrättande av boende för personer som riskerar att bli hemlösa behöver följas för att säkerställa att behovet tillgodoses.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Under perioden kommer många planerade stadsutvecklingsprojekt gå in i en genomförandefas, vilket ställer höga krav på förvaltningens arbete med att planera, utveckla, drifva och administrera förskolor, särskilda boenden och parker för att tillgodose den växande befolkningens behov. Lokal- och stadsmiljöenheten belastas särskilt hårt när stadsdelen expanderar och det är därför angeläget att tillsätta resurser för att avlasta olika funktioner och möjliggöra en ökad delaktighet i större stadsutvecklingsprojekt. Stadsdelens expansion genererar samtidigt ett ökat flöde av synpunkter från invånare och det saknas i nuläget resurser för att hantera dessa på ett tillfredsställande sätt.

I Stockholms stads budget för 2017 står det att planering av stadsmiljön ska beakta förskolor och skolors behov av att vistas i park- och grönområden. En utveckling mot större samnyttjande av dessa områden leder till ökade drifts- och underhållskostnader. För att säkerställa en fortsättningsvis hög standard på stadsdelens park- och grönområden behöver stadsdelen tilldelas större resurser.

Den intensiva stadsutveckling som vi står inför kräver utvecklade samarbetsformer mellan framförallt förvaltningen, Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret. Det är viktigt att kommunikationsinsatser samordnas för att säkerställa att berörda invånare får information om stadsdelsområdets utveckling.

Under perioden fortsätter planering och utbyggnad av Årstastråket medan etapp 1 på Årstafältet beräknas kunna påbörjas under 2017. Samtidigt fortsätter utvecklingen av Högdalen och Bandhagen med genomförande av detaljplaner såväl som planering av nya. Planprogrammet för Slakthusområdet antogs i början av 2017 med en beräknad genomförandestart senare under året. Programarbetet för Östberga kommer att gå ut på samråd under 2017 samtidigt som områdesutvecklingsarbetet för Hagsätra/Rågsved fortlöper.

Totalt beräknas ca 5 000 lägenheter stå inflyttningsklara i stadsdelsområdet under perioden 2017-2020. Under perioden fortsätter inflyttning i Årstastråket och sent i perioden kan eventuellt viss inflyttning påbörjas i första etappen av Årstafältet. En ny översiktsplan har varit ute på samråd och förväntas antas under 2018. Jämfört med den nu gällande översiktsplanen finns det i den nya översiktsplanen högre satta mål för bostadsbyggande och ett tydligare fokus på social hållbarhet.

Förvaltningens uppdrag i planeringsarbetet är att delta som en aktiv part genom hela processen och driva frågor om socialt och ekologiskt hållbart stadsbyggande samt säkerställa att det i planarbetet och genomförandet tas hänsyn till behovet av förskola, särskilda boenden samt attraktiva park- och stadsmiljöer. Med anledning av den expansionsfas som stadsdelsområdet går in i ställs allt högre krav på förvaltningen att delta i stadsbyggnadsprocessen, vilket innebär ett större behov av resurser för att kunna bevaka alla utbyggnadsområden.

Användningen av alternativa och hållbara metoder i arbetet med att göra stadsdelsområdets

parker trygga, välstädade och attraktiva samt tillgängliga för barn, äldre och personer med funktionsvariation fortsätter utvecklas.

I och med fullmäktiges inriktningsmål om ett klimatsmart Stockholm fortsätter förvaltningens arbete med att driva dessa frågor. Lokal- och stadsmiljöenheten ansvarar för samordning av Stockholm stads nya miljöprogramms olika moment, och det är därför angeläget att förstärka miljösamordnarens roll. Aktiviteter och förvaltningens generella riktning genomsyras av förvaltningens miljö- och klimathandlingsplan samtidigt som klimatinvesteringsmedlen för 2017 har mer än tredubblats jämfört med 2016. Detta är en tydlig ambitionshöjning från tidigare år vilket kräver utökade resurser, framförallt till Lokal- och stadsmiljöenheten, för att möjliggöra ett framgångsrikt implementeringsarbete och säkerställa ett gott arbetsklimat för förvaltningens anställda.

De närmaste åren kommer förvaltningen behöva lägga resurser på att uppdatera innehållet i parkdatasystemet dpMap, eftersom det idag finns brister i parkkartan för Enskede-Årsta-Vantör, samt följa upp driftsentreprenaderna.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Antalet aktuella hushåll inom försörjningsstödet minskar. Även inflödet av nya ärenden minskar. Färre ungdomar söker försörjningsstöd eller har försörjningsstöd mycket kort tid. Bedömningen är att de ungdomar som har en arbetsförmåga snabbt fångas upp genom de arbetsmarknadsinsatser som finns för målgruppen och genom det uppsökande och uppföljningsarbete som görs. Grupper som bedöms ha fortsatt svårt att komma ut i egen försörjning genom arbete är utrikes födda med låg utbildning, personer som saknar gymnasieutbildning, sjukskrivna och personer med funktionsvariation, som medför minskad arbetsförmåga.

De personer som blir kvar i försörjningsstöd har i regel en omfattande psykisk/social problematik. En stor grupp är sjukskrivna utan sjukpenninggrundande inkomst och personer med socialmedicinsk problematik. En ökning kan ses av personer som har neuropsykiatriska svårigheter, framförallt kvinnor. Förvaltningen ser också ett högre ohälsotal hos kvinnor. Det finns behov av att utveckla insatser till stöd för att den gruppen ska kunna närma sig arbete och en egen försörjning. Förvaltningen ser också ett behov av att särskilt inrikta arbetet på kvinnor som har bristande kunskaper i svenska, ett långvarigt bidragsbehov, som står långt från arbetsmarknaden och som i perioder är sjukskrivna.

Genom utvecklingsarbetet med processtöd har det framkommit att det inte är ovanligt att personer är sjukskrivna i flera år utan att personens arbetsförmåga och psykiska/fysiska hälsa utreds ordentligt. Det finns behov av utökad samverkan med andra instanser kring denna fråga.

Tandvård är även fortsättningsvis en stor utgiftspost inom försörjningsstödet. Förvaltningens bedömning av orsakerna till det är att tandvård inte prioriteras bland de som lever under knappa omständigheter under flera år, vilket så småningom leder till ett ackumulerat behov av tandvård

Förvaltningen ser en fortsatt successiv förflyttning av ekonomiskt svagare grupper till stadens ytterområden, där andelen med boende som har låg utbildning är hög och där etableringsgraden är avsevärt högre än i stadens mer centrala delar. Förvaltningen befarar att

det leder till att det blir svårare att integreras i samhället.

Att det kommit stora grupper av nyanlända till landet märks genom ökat antal i målgruppen som har ekonomiskt bistånd, framförallt beroende på bristen på bostäder och höga hyror.

Antalet personer som söker skuldsanering fortsätter öka hos budget- skuldrådgivarna, bland annat beroende på den nya skuldsaneringslagen, som gör det lättare att söka skuldsanering.

Förvaltningen ser det som nödvändigt att prioritera barnfamiljer i det sociala förändringsarbetet, för att försöka bryta det sociala mönstret där barnen till långvariga försörjningsstödstagare tenderar att själva bli försörjningsstödstagare som vuxna.

Förvaltningen ser ett behov av att fortsätta arbetet med att utveckla processtödet och handläggarstödet inom försörjningsstödet. Utvecklingsarbetet har tidigare varit inriktat på personer med långvarigt beroende av försörjningsstöd och ska nu anpassas för även andra grupper av personer som har försörjningsstöd.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Arbetslösheten bedöms minska de närmaste åren. Grupper som har fortsatta svårigheter att få arbete är utrikes födda, personer som saknar gymnasieutbildning, sjukskrivna och personer med funktionsvariation, som medför minskad arbetsförmåga.

Trenden fortsätter att de som inte får arbete står allt längre från arbetsmarknaden. Det finns bland de arbetslösa allt oftare en fysisk eller psykisk ohälsa, som inte är känd från början men som påverkar anställningsbarheten.

En fortsatt utveckling behövs för att nå ut till och ge stöd till framförallt kvinnor för att närma sig och komma ut i arbetsliv.

Enligt flera utredningar, bland annat SOU 2016:73, kan till exempel ett långvarigt uttag av föräldrapenning åren efter ankomsten till Sverige ses hos kvinnor som kom till Sverige med barn från länder utanför EU/Norden och som sedan fick fler barn i Sverige. 40 % av kvinnorna fick fler barn under perioden närmast efter invandringen. Dessa faktorer kan försena kvinnornas etablering på arbetsmarknaden. En satsning behöver därför göras för att nå dessa kvinnor under föräldraledigheten och motivera dem till studier/arbete.

Förvaltningen uppmärksammar allt oftare att det hos brukargrupperna finns en neuropsykiatrisk problematik, framförallt hos kvinnor, vilket innebär ett mer komplext stöd för att de ska uppnå en anställningsbarhet.

Det är fortsatt svårt att få fram tillräckligt många kvalitativt bra arbetsplatser till visstidsanställningar, jobbtorgets praktikanter, OSA-anställningar (Offentligt skyddat arbete) och feriearbeten för skolungdomar. Det är också svårt att matcha de arbetsplatser som finns till behov och kompetens hos brukarna/aspiranterna.

Det är fortsättningsvis fler män än kvinnor som har OSA-anställning. Dock hade förvaltningen under föregående år flera kvinnor som hade kommunal visstidsanställning än män.

2.9 Övrigt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2018 och 2019 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2017. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2016.

Budgetramar			
Anslag (mnkr)	Budget 2017	Plan 2018	Plan 2019
Kostnader	2 339,2	2 343,2	2 350,0
Drift och underhåll	2 327,6	2 331,6	2 338,4
Avskrivningar	10,1	10,1	10,1
Internräntor	1,5	1,5	1,5
Intäkter	-68,5	-68,5	-68,5
Netto Stadsdelsnämnd	2 270,7	2 274,7	2 281,5

Nettokostnaderna har ökat med 26,5 mnkr från verksamhetsplan 2016 till verksamhetsplan 2017. De största ökningarna har skett inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning, förskola och individ- och familjeomsorg.

Om pris- och löneökningarna stannar vid 2,5 % de kommande åren innebär det en kostnadsökning på ca 56,8 mnkr per år. Dock ökar kostnaden något mer efter år ett eftersom det skapas en ränta på ränta situation.

I bokslutet för 2016 redovisades ett mindre överskott på 11,3 mnkr före och 2,6 mnkr efter överföringar till resultatfonder. Budgethållningen har varit god för samtliga områden förutom för individ- och familjeomsorg, avdelning barn och unga, som uppvisar ett underskott om 41,4 mnkr vilket är 29 % mer än den budgeterade nettokostnaden. Förvaltningen arbetar med att komma till rätta med underskottet, men då underskottet är av sådan omfattning är risken stor att området kommer att ha ekonomiska utmaningar även de närmaste åren. Detta får konsekvenser för övriga verksamhetsområden då omprioriteringar mellan verksamheter blir nödvändiga för att klara budgethållningen för helheten.

Sammanfattningsvis beskrivs i detta ärende behov, utmaningar och höjda ambitionsnivåer för de kommande tre åren. För att dessa ska kunna genomföras måste mer resurser tillföras verksamheten.

3.1 Drift

Lokalkostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler hyrs in, men också på grund av fastighetsägarnas planerade renoveringar. Nya lokaler, och renoverade, har en betydligt högre kostnad per kvm än befintliga äldre lokaler. Investeringskostnader för inventarier, material och utrustning kommer att öka under perioden i och med att nya förskolor tas i bruk. Det innebär att lokalkostnadernas andel kommer att öka och att andelen för den pedagogiska verksamheten kommer att minska, inom den totala budgeten för förskolan.

Att öka andelen förskollärare från dagens ca 38 % till stadens mål om 41 % skulle innebära en ökad kostnad med cirka 2,5 mnkr. Det baserar sig på att förvaltningen skulle behöva ersätta 16 barnskötartjänster med förskollärartjänster för att nå målet.

Förvaltningen planerar att utöka den centrala stödorganisationen till förskolorna med fler specialpedagoger för att kunna ge ett adekvat stöd till förskolorna. Behov finns även framöver att utöka stödorganisationen med annan specialkompetens som till exempel talpedagoger och fler specialpedagoger då stadsdelsområdet växer. Även arbetet kring barn i behov av särskilt stöd ute på förskolorna behöver stötta genom struktur i dokumentation, uppföljningar och samverkan mellan förskolan och andra aktörer i samhället.

Inom Individ- och familjeomsorg ser förvaltningen en utmaning i att möta Migrationsverkets förändrade, lägre ersättningssystem för placeringar av ensamkommande flyktingbarn. En viktig fråga blir att hitta lösningar som ger relevant vård/boende för ett rimligt pris. Även finansiering av handläggningen är en utmaning då ersättning endast ges i form av engångsbidrag när ett ensamkommande flyktingbarn kommer till kommunen medan handläggningskostnaden ofta består under flera år.

En stor andel av stadens bostadsplanering och utbyggnad sker i Enskede-Årsta-Vantör. Detta ökar kraven på förvaltningen att delta i fler projekt och arbetsgrupper för att bevaka behovet av offentliga lokaler och främja en hållbar stadsbyggnad i stadsdelsområdet. När parkerna i samband med grönkompenstion förädlas ökar kostnader för drift och underhåll av miljöerna.

Att hålla en god dialog med stockholmarna är viktigt. Aktiviteter genomförs både lokalt och stadsövergripande för att uppmuntra stockholmarna att lämna synpunkter och medborgarförslag. Detta får till följd att allt mer resurser läggs på att hantera den ökande inströmningen. Ett resurstillskott till stadsmiljö är därför angeläget för att kunna möta den ökade ambitionsnivån för dialogen med stockholmarna.

Förvaltningen planerar för utbyggnad av gruppboendestäder. De faktiska kostnaderna för att hyra gruppboendestäderna är högre än den hyra förvaltningen kan ta ut av de boende. Detta innebär också att kostnaderna för kommunalt bostadsbidrag till personer med funktionsnedsättning (KBH) ökar vid utbyggnaden av gruppboendestäder. Eftersom den nybyggnation som sker fördelas ojämnt mellan stadsdelsområdena, är det nödvändigt att såväl handläggning som kostnadsansvar för kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning (KBH) överförs till Socialförvaltningen. Detta då de ökade kostnaderna belastar stadsdelsområdena ojämnt och risk kan finnas för att stadens övergripande mål om att bygga särskilda bostäder för personer med funktionsvariation hämmas.

Andelen personer med omfattande omvårdnadsbehov, som inte bedöms tillhöra personkretsen för lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), ökar vilket innebär att förvaltningens kostnader för dessa insatser ökar. Finansieringen sker via resursfördelningens fasta anslag som är avsett att täcka alla insatser som beviljas enligt socialtjänstlagen (SoL). Förvaltningen bedömer att denna ökning kommer att fortsätta även den kommande treårsperioden. En utökad budget för det fasta anslaget är därför angeläget.

Förvaltningen ansvarar för Svedmyrabadet, som är en kommunövergripande verksamhet med en fast ersättning från fullmäktige. För att kompensera för kostnadsutveckling och för ökade hyreskostnader och driftkostnader, beroende på investeringar i lokalerna, skulle ersättningen behöva räknas upp med 0,5 miljoner kronor. Idrottsförvaltningen driver liknande badanläggningar och förvaltningen anser att även Svedmyrabadet borde drivas av

Idrottsförvaltningen.

3.2 Investeringar

Parkinvesteringar

För kommande planperiod är följande prioritering av de större parkinvesteringarna föreslagna i samråd med trafikkontoret:

Föreslagna parkinvesteringsmedel (mnkr)							
Objekt	Förbrukat t.o.m. 2016	Beslutat 2017	2018	2019	2020	Senare	Totalt
Backen, Östberga, etapp 1	4,2	3,0	5,0	0	0	0	12,2
Backen, etapp 2	0	0	0	0,5	2,0	7,5	10,0
Bandängen	0	0,5	0	0	0	10,0	10,5
Vättersdälden	4,3	3,1	0	0	0	0	7,4
Grynkvarnssparken	0,2	0	1,0	6,8	8,0	0	16,0
Rågdalen	0	0,8	0,8	0	0	2,0	3,6
Plantanparken	0	0	0	0	0	4,5	4,5
RE Övrig utrustning	1,3	1,0	0,4	0,4	1,1	5,8	10,0
RE Övrigt grönt	1,6	0	0,5	0,4	0,5	7,0	10,0
RE Murar	0,1	0	0	0	0	5,7	5,8
RE Trappor	0,9	0	1,0	0,5	1,0	3,8	7,2
RE Parkvägar	1,7	1,0	0	0,5	1,0	19,8	24,0
RE Plaskdammar	1,8	0	0	0	0	0	1,8
Klimatinvesteringar	4,0	18,1	-	-	-	-	22,1
Totalt	20,1	27,5	8,7	9,1	13,6	66,1	145,1

Med reservation för att vissa siffror behöver korrigeras. Se bilaga 2 och 3 för beskrivning av projekten. RE avser reinvesteringsmedel.

Kapitalkostnader

Kostnaderna för räntor och avskrivningar kommer att öka de kommande åren som en följd av den ökade tilldelningen av investeringsmedel.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

4 Övriga redovisningar

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

En arbetsgrupp bestående av medarbetare från samtliga avdelningar (förutom Avdelning egen

regi) har bildats i syfte att arbeta förvaltningsövergripande med barns rättigheter. Kompetenshöjande insatser är inplanerade. Samtidigt inväntas Stockholms stads strategi för barnets rättigheter.

Lokala utvecklingsprogram

I Enskede-Årsta-Vantör är de geografiska prioriterade områdena Hagsätra, Högdalen, Rågsved och Östberga. Sammanfattningsvis omfattar programmets mål trygghet, sysselsättning och delaktighet. Befolkningsförändring i de prioriterade områdena är marginell förutom i Högdalen där befolkningen kommer att öka med drygt 12 % från år 2017 till år 2020. I Hagsätra och Rågsved planerar staden även 3000 nya bostäder, vilket dock ännu ligger i planeringsstadiet. Detta är en positiv utveckling men utifrån den analys som togs fram till tertialrapport 1 2016 beräknas dock utmaningarna i de prioriterade geografiska områdena kvarstå. Även i Östberga kommer det att byggas cirka 1000 lägenheter inom de närmaste fem åren. I Östberga är det särskilt viktigt att resurser läggs på att knyta samman området med omkringliggande stadsdelar genom vägar och stråk då områdets isolering är ett hinder för att nå framgång med andra åtgärder.

Programmets kortsiktiga mål – cirka två till tre år, är fortsatt:

Kvinnor och män, flickor och pojkar är trygga i sitt område

Invånare och besökare trivs i området

Kvinnor och män, flickor och pojkar är engagerade i närsamhället

Stadsdelsnämnden når kvinnor och män för dialog

Kvinnor och män har förtroende för Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och Stockholm stad

Programmets långsiktiga mål – cirka fem till tio år, är fortsatt:

Kvinnor och män är självförsörjande

Kvinnor och män, flickor och pojkar har gymnasieutbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar är trygga i sitt hem

Förvaltningen vill särskilt lyfta målen som rör trygghet då dessa är en viktig förutsättning för de övriga målsättningarna.

Samordning av resurser är den viktigaste förutsättningen för att programmet ska nå uppsatta mål. De resurser som tillförs från fackförvaltningar och bolag samordnas med det som sker lokalt och utifrån de lokala förutsättningar som råder i stadsdelen.

Utifrån stadsdelsförvaltningens arbete inom Samverkan Östberga är en av framgångsfaktorerna att medverkande bolag och fackförvaltningar aktivt deltar i projektarbetet och i styrgruppsmöten men även deltar i det faktiska dialogarbetet. Stadsdelsförvaltningen är samordnare av arbetet. Stadsdelsförvaltningens slutsats är att en avgörande faktor är att frågor som behöver beslut i olika nämnder eller tjänstemannabeslut har tagits omhand i rätt forum i nära anslutning till dialogerna och gör att vi redan under år 2017 kommer att se konkreta åtgärder genomföras utifrån dialogarbetets förslag. Arbetet med att förverkliga åtgärder fortlöper under perioden

Det lokala utvecklingsprogrammet i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd kommer fortsatt

ha behov av samverkan med fackförvaltningar och bolag för ett framgångsrikt genomförande.

I Enskede-Årsta-Vantör är de geografiska prioriterade områdena Hagsätra, Högdalen, Rågsved och Östberga. Sammanfattningsvis omfattar programmets mål trygghet, sysselsättning och delaktighet. Befolkningsförändring i de prioriterade områdena är marginell förutom i Högdalen där befolkningen kommer att öka med drygt 12 % från år 2017 till år 2020. I Hagsätra och Rågsved planerar staden även 3000 nya bostäder, vilket dock ännu ligger i planeringsstadiet. Detta är en positiv utveckling men utifrån den analys som togs fram till tertialrapport 1 2016 beräknas dock utmaningarna i de prioriterade geografiska områdena kvarstå. Även i Östberga kommer det att byggas cirka 1000 lägenheter inom de närmaste fem åren. I Östberga är det särskilt viktigt att resurser läggs på att knyta samman området med omkringliggande stadsdelar genom vägar och stråk då områdets isolering är ett hinder för att nå framgång med andra åtgärder.

Programmets kortsiktiga mål – cirka två till tre år, är fortsatt:

Kvinnor och män, flickor och pojkar är trygga i sitt område

Invånare och besökare trivs i området

Kvinnor och män, flickor och pojkar är engagerade i närsamhället

Stadsdelsnämnden når kvinnor och män för dialog

Kvinnor och män har förtroende för Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och Stockholm stad

Programmets långsiktiga mål – cirka fem till tio år, är fortsatt:

Kvinnor och män är självförsörjande

Kvinnor och män, flickor och pojkar har gymnasieutbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar är trygga i sitt hem

Förvaltningen vill särskilt lyfta målen som rör trygghet då dessa är en viktig förutsättning för de övriga målsättningarna.

Samordning av resurser är den viktigaste förutsättningen för att programmet ska nå uppsatta mål. De resurser som tillförs från fackförvaltningar och bolag måste samordnas med det som sker lokalt och utifrån de lokala förutsättningar som råder i stadsdelen.

Utifrån stadsdelsförvaltningens arbete inom Samverkan Östberga har en av framgångsfaktorerna varit att medverkande bolag och fackförvaltningar deltagit aktivt i projektarbetet och i styrgruppsmöten men även deltagit i det faktiska dialogarbetet. Stadsdelsförvaltningen har varit samordnare av arbetet. Stadsdelsförvaltningens slutsats är att en avgörande faktor är att frågor som behöver beslut i olika nämnder eller tjänstemannabeslut har tagits omhand i rätt forum i nära anslutning till dialogerna och gör att vi redan under år 2017 kommer att se konkreta åtgärder genomföras utifrån dialogarbetets förslag.

Det lokala utvecklingsprogrammet i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd kommer fortsatt ha behov av samverkan med följande fackförvaltningar och bolag:

Arbetsmarknadsförvaltningen, Idrottsförvaltningen, Kulturförvaltningen, Trafikkontoret,

Utbildningsförvaltningen, Stadsarkivet, Stadsbyggnadskontoret, Socialförvaltningen, Familjebostäder, SISAB, Stockholmshem och Svenska bostäder.

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Lokalförsörjningsplanen utgår från den lokalsituation som råder den 1 mars 2017. Redovisning av förändring i lokalbeståndet gäller hela perioden mars 2017 till och med år 2020. Fokus ligger på beskrivning av förändringar. Gemensamt för samtliga verksamhetslokaler är att det finns ett utbrett behov av underhåll. För att kunna genomföra dessa underhållsarbeten krävs att större resurser tilldelas förvaltningen.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskoleverksamhet

Befolkningsprognosen visar en förväntad ökning med 5,17 % för barn i åldrarna 1-5 år under perioden 2017- 2020. Detta är en något lägre siffra än föregående års prognos, som påvisade en ökning på ca 8,5 % för perioden 2016- 2019.

Aldersgrupp	2017	2018	2019	2020	% utv 2016-2019
0 år	1 469	1 515	1 630	1 613	9,83%
1-5 år	6 426	6 474	6 574	6 758	5,17%

Inom stadsdelsområdet kommer det att byggas mycket bostäder framöver, vilket leder till ett utökat behov av förskoleplatser. Större stadsutvecklingsprojekt och utvecklingsområden, såväl som utspridda mindre projekt, genererar ett större befolkningsunderlag vilket kräver en långsiktig planering av stadsdelens förskolor. För att säkerställa en hållbar förskoleutveckling behöver stadsdelsförvaltningen vara en aktiv part i de olika planeringsprocesser som pågår.

Det finns också behov av att avveckla paviljonger med tidsbegränsade bygglov och bygga om förskolor med renoveringsbehov, vilket också innebär ett behov av evakueringslokaler.

Exempel på större planeringsprojekt som pågår är programarbetet för Östberga samt områdesplaneringen för Hagsätra/Rågsved. Förskolefrågan måste hanteras inom dessa projekt för att skapa en balans mellan tillkommande bostäder och antalet förskoleplatser. Byggprojekt utmed Årstastråket kommer fortlöpa under perioden och enligt dagens tidsprognos kommer Årstafältets första etapp påbörjas under 2017.

Högdalen och Bandhagen är exempel på områden där det inte har planerats in tillräckligt med förskolor i relation till de bostäder som byggs, och det är därför angeläget att man under perioden utreder platser där det kan byggas förskolor som kan täcka det växande behovet. Yteffektivisering inom befintliga förskolor är en annan strategi som kan tillämpas för att utöka antalet förskoleplatser, när det är brist på lämplig mark för nyproduktion.

Sett över hela stadsdelsområdet råder det idag en balans på förskoleplatser, även om det lokalt kan finnas underskott. Under perioden 2017-2020 förväntas ökningen av barn i åldrarna 1-5 år dämpas något i förhållande till tidigare prognos, men det krävs ändå ett tillskott för att säkerställa att barnomsorgsgarantin i framtiden ska kunna infrias.

I dagsläget finns två utsedda platser inom Enskede-Årsta-Vantör för uppförande av genomgångsbostäder. I Slakthusområdet planerar man att uppföra 233 lägenheter och i Örby planerar man att uppföra 150-175 lägenheter. Även om man idag inte vet hur många barnfamiljer som kommer att flytta in krävs en beredskap för ett ökat behov av förskoleplatser. Närliggande förskolor till genomgångsbostäderna i Slakthusområdet bedöms ha kapacitet att hantera den ökning av barn som de nya lägenheterna kan generera. I Örby uppförs en paviljongförskola på Råbyvägen för att klara av det ökade behovet samtidigt som den kan fylla funktionen som evakueringsförskola.

Äldreomsorg

Enligt befolkningsprognosen kommer åldersgruppen över 80 år att minska, vilket gör att behovet av vård- och omsorgsboenden och servicehus för äldre kommer att minska.

I den boendepplan som utarbetats för region Östra söderort utgår förvaltningarna i analysen från att 65 % av det förväntade behovet tillgodoses av kommunala boenden i egen regi eller upphandlade på entreprenad. Övriga 35 % förväntas välja boenden upphandlade enligt LOV. Detta motsvarar ungefär fördelningen i dag mellan boenden enligt lag om valfrihetssystem (LOV) och kommunala boenden.

Fram till år 2040 kommer stadsdelsområdet ha ett överskott av platser på vård- och omsorgsboenden. Överskottet minskar successivt under åren för att år 2040 motsvara 13 platser. 2020 blir överskottet 176 platser, enligt framskrivningen. Andra förvaltningar köper dock platser inom Enskede-Årsta-Vantör men detta kan inte garanteras.

Kapacitet kommunala boenden								
EÄV	2017	2018	2019	2020	2025	2030	2035	2040
Tillgång kommunala platser	508	501	501	501	501	501	501	501
Behov av platser	520	510	510	500	520	570	650	750
65 % av behovet	338	332	332	325	325	371	423	488
Överskott	170	169	169	176	176	130	78	13

Stöd och service till personer med funktionsvariation

Utifrån prognosen väntas befolkningen i stadsdelsområdet öka under perioden, vilket också medför en ökad efterfrågan på gruppboendestäder och serviceboendestäder. Det finns en central förmedlingsgrupp av bostad som insats enligt LSS, vilket innebär att de boende kan komma från staden i sin helhet. Till den centrala förmedlingsgruppen har betydligt fler anmält intresse om gruppboendestäder än tillgången, vilket tyder på att förvaltningarna måste öka sin utbyggnadstakt. Vid nyproduktion behåller stadsdelsförvaltningen 50 % av bostäderna för eget behov. Resterande förmedlas till övriga stadsdelsförvaltningar

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Bostadssituationen i Stockholmsområdet kännetecknas av bostadsbrist. En central fråga är förvaltningens möjligheter att få försöks- och träningslägenheter som tilldelas via bostadsförmedlingen.

Utifrån befolkningsprognosen bedöms det sannolikt att det kan bli aktuellt att se över behovet av nya gruppboendestäder och stödboenden inom stadsdelsområdet på längre sikt.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskoleverksamhet

Inom förvaltningens förskoleverksamhet finns 227 avdelningar fördelat på 61 kommunala förskolor. Det finns 6 öppna förskolor belägna i Dalen, Bandhagen, Stureby, Årsta och Östberga. Förskolorna är indelade i 13 förskoleområden som vart och ett leds av en förskolechef. Sammanlagt är cirka 3 702 barn inskrivna i förvaltningens kommunala förskolor. Den sammanlagda bruttoytan för alla förskolor är cirka 45 951 kvadratmeter vilket innebär ett genomsnitt på drygt 12,4 kvadratmeter per barn.

Äldreomsorg

Förvaltningen har i dagsläget sex vård- och omsorgsboenden med totalt ca 501 platser och tre servicehus med ca 308 lägenheter. Av dessa drivs två vård- och omsorgsboenden på entreprenad, två på intraprenad och två i egen regi. De tre servicehusen drivs i egen regi. Ett av servicehusen kan komma att upphandlas om staden beslutar om att servicehus ska kvarstå som boendeform.

Dessutom finns 204 lägenheter i privat regi fördelade inom fyra vård- och omsorgsboenden, Oasen, Finskt äldrecentrum, Mariahemmet och Årstaberghemmet.

Inom äldreomsorgen finns också en Kostenhet, förebyggande verksamhet och fyra kommunala hemtjänstenheter.

Antalet tomma lägenheter varierar över tid. För närvarande är 28 lägenheter outhyrda, varav 12 inom servicehus och 16 inom vård- och omsorgsboenden, vilket innebär en vakansgrad på 2,9 %. (Mer information finns i bilaga ”Boendeplanering för äldre 2017, 2018-2019 med utblick mot 2030/2040 för region Östra Söderort”).

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Inom stadsdelsområdet finns 18 boenden, varav 17 gruppboendestäder med 5-6 lägenheter per gruppboendestad och ett serviceboende med totalt 13 lägenheter. Merparten av gruppboendestäderna drivs i egen regi.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Inom stadsdelsområdet finns tre gruppboendestäder, totalt 34 lägenheter - Dalen, Hagsätravägen 119 och Enskede samt ett stödboende med 16 lägenheter på Drivhusvägen samt för närvarande 193 försöks-, jour- och träningslägenheter. Dessa drivs i egen regi.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskoleverksamhet

I samband med att ny bostadsbebyggelse planeras är förvaltningens bedömning att två nya avdelningar bör tillkomma per 100 nya bostäder. För att tillgodose behovet av lokaler för förskoleverksamhet öppnas under 2017-2020 nya avdelningar i Bandhagen, Blåsut, Enskede gård, Enskedefältet, Hagsätra, Högdalen, Rågsved, Stureby, Årsta och Örby. En stor del av de förskolor som avvecklas är paviljonger med utgående bygglov. De avdelningar som fanns i förskolan Ädelstenen i Östberga är sedan tidigare inhysta temporärt i Svenska bostäders fastighet i Östberga centrum.

När Årstafältets första etapp påbörjas under 2017 kommer förskolan på Sandfjärdsgatan 12 att rivras. Den ersätts av en tillfällig förskola i nordöstra sidan av Årstafältet under de år som Årstafältet bebyggs.

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
Bandhagen	Skogen, Trollesundsvägen 55	5	2019/2020	Nyproduktion samt yteffektivisering av befintlig förskola
Bandhagen	Trollesundsskogen	8	2019/2020	Nyproduktion
Blåsut	Åstorp 2, Garagevägen	5	2019	Projektering pågår. Förvaltningen förhandlar med HSB om hyra.
Enskedefältet	Stureby, Ramviksvägen 205	6	2017	Projektering pågår.
Enskede gård	Bägersta Gård, Bägerstavägen 41	-5	2018	Större underhåll krävs alternativt avveckling. Utredning pågår om eventuell utbyggnad.
Enskede gård	Trädskolan, Trädskolevägen 60	-1	2018	Tillfälligt bygglov som löper ut. Nytt bygglov kan sökas för ytterligare fem år.
Enskede gård	Medlemmen, Medlemsvägen	6	2018	Kvartersförskola i JM:s flerfamiljshus. Byggnation pågår och inflytt beräknad till första kvartalet 2018.
Gamla Enskede	Lillstugan, Enskede Gårdsväg 41	1	2019	Utredning pågår angående om man ska avveckla eller utöka.
Hagsätra	Snesen, Kvarntorpsgränd 13-15	6	2019	Projektering pågår. Möjlig konceptförskola.
Hagsätra	Snesen, Kvarntorpsgränd 13-15	-3	2018	Paviljongen rivs i samband med nybyggnation.
Hagsätra	Eckbacken, Hagsätravägen 115	3	2018	Befintlig förskola byggs ut med tre

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
				avdelningar.
Högdalen	44:an, Ripsavägen 44	4	2018	Utredning pågår om att utöka verksamheten med fyra avdelningar.
Högdalen	Skogsbacken, Ripsavägen 33	5	2019	Nyproduktion samt yteffektivisering i befintlig byggnad.
Högdalen	Gläntan, Önskehemsgatan 13	-2	2018	Tillfälligt bygglov löper ut 2018. Ytterligare fem år kan sökas.
Rågsved	Klippan, Bjursåtragatan 72	6	2018	Projektering pågår
Rågsved	Klippan, Bjursåtragatan 72	-2	2018	Befintlig verksamhet flyttas till nybyggnation. Lokalen står kvar som evakueringslokal
Rågsved	Tusenskönan, Spårfinnargränd 12	-2	2018	Verksamheten flyttar till Bjursåtragatan 72
Stureby	Tjärtunnan, Bjulevägen 2-8	2,5	2017	Byggnation pågår av lokaler för två och en halv avdelning som kopplas till Rörmokaren.
Stureby	Tussmöteparken, Uddeholmsvägen 236	4	2018	Tillfällig bygglov som löper ut 2018. Nytt bygglov kan sökas.
Stureby	Terrassen förskola, Tussmötevägen 195	-3	2017	Tillfälligt bygglov som löper ut 2017.
Årsta	Humlan, Hummelvägen 10	4	2018	Projektering pågår av utökning med fyra avdelningar.
Årsta	Årstaängen, Sandfjärdsgatan 12	-5	2017	Tillfälligt bygglov till och med 2021. Byggnaden måste rivs senast 2017 med anledning av markarbeten på Årstafältet.
Årsta	Årstaängen	6	2017	Tillfällig förskola till och med 2022 som avvecklas när Årstafältets fjärde etapp bebyggs.
Årsta	Glavsfjorden,	6	2019	Fristående förskola

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
	Rämensvägen			på sex avdelningar.
Årsta	Ormlången, Årstavägen	4	2018	Nyproduktion
Årsta	Sävlången, Sandfjärdsgatan	4	2019	Nyproduktion
Årsta	Skagersvägen 38- 40	-4	2020	Tillfälligt bygglov till och med 2020 när Årstastråket etapp 3 byggs ut.
Örby	Vingåkersvägen	3	2019	Befintlig förskola byggs ut med tre avdelningar.
Örby	Råbyvägen	6	2017	Paviljongförskola som ska användas som evakueringsförskola samt tillgodose förskolebehovet i området.
Summa totalt:		67,5		

Äldreomsorg

Två av förvaltningens sex vård- och omsorgsboenden uppfyller inte Arbetsmiljöverkets krav på hygienutrymmen. Elva av 77 badrum på Årsta vård- och omsorgsboende är godkända av Arbetsmiljöverket. På Högdalens vård- och omsorgsboende är 32 badrum av totalt 158 godkända. Eventuella ombyggnationer kommer att bli omfattande.

För Årsta vård- och omsorgsboende har en beställning för förstudie om möjlig nyproduktion av ett vård- och omsorgsboende inom fastigheten lämnats till fastighetsägaren Micasa. Denna förstudie har resulterat i en inplaceringsritning och visar att möjligheter finns att placera ett nytt boende med 72 lägenheter på befintlig mark i anslutning till det nuvarande vård- och omsorgsboendet. Bedömningen blir att boendet kan vara färdigt för inflyttning år 2022 - 2025. Förvaltningen har enligt beslut från stadsdelsnämnden under 2016 beställt ett fortsatt uppdrag från Micasa gällande planändring för byggande av ett nytt vård- och omsorgsboende i Årsta.

Förvaltningen har från Micasa även beställt en förstudie för nyproduktion av ett vård- och omsorgsboende i Högdalen på det nuvarande vård- och omsorgsboendets befintliga mark. Förstudien har resulterat i en inplaceringsritning som visar att möjligheter finns att placera ett nytt boende med 90 lägenheter i anslutning till det befintliga vård- och omsorgsboendet. Efter nödvändiga beslut tar en planändring mellan två till fem år och byggnationen av huset cirka två år. Detta ger en tidigaste inflyttning fyra år efter beslut. Bedömningen blir att boendet kan stå färdigt för inflyttning år 2023 - 2026.

Arbetsmiljöverket har förändrat sitt ställningstagande till vad som krävs för godkännande av hygienutrymmen inom servicehus. Detta innebär att om individuella handlingsplaner finns för hur medarbetarna ska hantera trånga hygienutrymmen så underkänns inte de servicehus som har trånga hygienutrymmen. Det innebär att det för närvarande går att få samtliga servicehus i

stadsdelsområdet godkända utan ombyggnation.

Aleris planerar att starta ett äldreboende om 80 platser i Rågsved i en befintlig lokal. Verksamheten beräknas starta juli/augusti 2019. Det planeras även nybyggnation av ett äldreboende med 54 platser i privat regi på Årstafältet. Verksamheten skulle enligt planen tas i drift 2020 men beräknas nu starta först år 2025.

Micasa undersöker möjligheten till att bygga ett nytt äldreboende inom Slakthusområdet som kan stå klart cirka år 2030 och omfatta 72-90 boendeplatser.

Samtliga vård- och omsorgsboenden som byggs ska vara byggda på ett sätt som gör att de kan användas flexibelt för andra ändamål, om behoven förändras.

Förvaltningen har en kostenheter som drivs i egen regi. Enheten som ligger i Rågsveds servicehus försörjer flera äldreboenden och hemtjänstenheter med mat samt säkrar att maten för de äldre är god och näringsriktig. Lokalen i Rågsved är bristfällig, det är bland annat dåliga arbetsflöden, bristfälligt underhåll, dessutom finns ett önskemål att kunna laga fler portioner än vad dagens kök har kapacitet för. Därför ska förvaltningen undersöka möjligheten att flytta köket till Enskededalens servicehus. Där finns en lokal som tidigare har inrymt storkök. För att lokalen ska fungera kommer troligen en omfattande ombyggnation komma att krävas.

Stöd och service till personer med funktionsvariation

Lokalplanering tillkommande gruppboendestäder inom LSS				
Område	Adress	Antal bostäder	År	Kommentar
Stureby	Sockenplan	6	2019	1 gruppboendestad
Årsta	Årstastråket	6	2019	1 gruppboendestad
Bandhagen	Trollesundsvägen	15	2019	Serviceboendestäder, utspridda i 4 huskroppar.

Inom staden finns ett stort behov av bostäder för personer med funktionsvariation.

Förvaltningen ser över möjligheten att inom befintligt bestånd omvandla två små vård- och omsorgsboende till gruppboendestäder för personer under 65 år enligt LSS/SoL. Under 2017 planeras för en omstrukturering av sju platser inom Poppelgården till boende enligt LSS. Poppelgården är en av tre enheter som ingår i Skogsgläntan.

En gruppboendestad om sex bostäder som ligger vid Sockenplan/Stureby kommer färdigställas och inflyttningen beräknas ske kvartal 2 år 2019.

15 serviceboendestäder som kommer inrymmas i en nyproduktion belägen på Trollesundsvägen är beställda och inflyttning beräknas ske kvartal 4 2019.

En gruppboendestad om sex bostäder som ligger vid Årstastråket i kvarteret Röstråknaren kommer färdigställas och inflyttningen beräknas ske under 2019.

Förvaltningen ser också att ett förändrat synsätt behövs gällande bostäder för personer med funktionsvariation. Istället för att bygga gruppboendestäder/serviceboendestäder vid nybyggnation skulle ett antal lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet kunna ”öronmärkas” för målgruppen och förmedlas genom Bostad Stockholm.

Områden som ligger längre fram i tiden att bebygga är Årstastråket, Årstafältet och Bandhagen. Dessa hinner troligen inte bli färdigställda inom planperioden.

Förvaltningen bevakar alltid att gruppboendestäder byggs inom alla nybyggnadsområden.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Försöks och träningslägenheterna lämnas av bostadsbolagen inom våra områden.

Förvaltningen bevakar att gruppboendestäder för socialpsykiatri byggs inom stadsdelsområdet.

Administrativa lokaler

Slakthusplan 8A har utökats med en ny entré och reception. Arbetsrum samt konferensrum i anslutning till den gamla receptionen planeras att byggas om till ett större arbetsrum med både fasta och flexibla arbetsplatser.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskoleverksamhet

Hyreskostnaden för förskoleverksamheten kommer öka framöver då ett antal nya förskolor kommer öppnas.

I några förskolor uppfyller inte köken dagens krav och ombyggnader av dessa planeras, vilket kommer att medföra ökade kostnader.

Hyresnivån är för närvarande ca 67,8 miljoner kronor vilket motsvarar 1 457 kr/kvm.

Hyresvillkoren för nya förskolor varierar beroende på fastighetsägare. Med SISAB som fastighetsägare gäller villkor enligt stadens ramavtal och hyran baseras på objektets självkostnader. För privata hyresvärdar gäller marknadshyror. Något som blir allt vanligare är att förskolor inryms i bottenvåningarna i flerbostadshus, med bostadsrättsföreningar som fastighetsägare. I dessa fall får staden förvärva förskolan som bostadsrätt och det är nivån på insatsen som styr kommande hyra.

Hyresnivån för paviljonger är förhållandevis höga. Hyresnivåer kring 3 000-3 500 kr/kvm är förekommande. Att undvika paviljonglösningar i lokalplaneringen är önskvärt men inte alltid möjligt. Detta sammantaget med behovet av att avveckla fastigheter med tillfälliga bygglov och lokaler med lägre standard gör att förvaltningen bedömer att hyreskostnaderna kommer att öka en hel del kommande år.

Äldreomsorg

Hyresnivån är för närvarande ca 70,6 miljoner kronor exklusive moms. Hyresintäkterna som de boende betalar bedöms till ca 41,7 miljoner kronor. Det innebär att förvaltningens nettokostnader för lokaler inom äldreomsorgen är ca 29,9 miljoner kronor.

Om arbetsmiljöverkets krav på tillgänglighet i hygienutrymmen i vård- och omsorgsboenden behöver verkställas kommer det medföra kostnadsökningar för både den enskilde hyresgästen samt för förvaltningen. Om uppförandet av de nya vård- och omsorgsboenden som planeras kommer att realiseras, kommer hyreskostnaderna öka väsentligt för förvaltningen i framtiden. I detta tidiga skede har ännu inga kostnadsbedömningar lämnats.

När förvaltningen återtar verksamheter till drift i egen regi innebär det ökade kostnader, i samband med övertagandet. En eventuell flytt av Kostenheten kommer kräva en ombyggnad

av nya lokalen. Då projektet är i ett tidigt skede har någon kostnadsuppskattning ännu inte gjorts.

Stöd och service till personer med funktionsvariation

Hyresnivån för nya gruppboendestäder som byggs är betydligt högre än de befintliga vilket gör att hyreskostnaderna kommer öka för såväl de boende som förvaltningen i den takt som nya gruppboendestäder blir klara. De nya gruppboendestäderna är dock inte färdiga för inflyttning förrän under 2019 varför hyresökningen ligger framåt i tiden. Hyresutvecklingen i övrigt bedöms följa den allmänna kostnadsutvecklingen.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Det är svårt att bedöma hyresutvecklingen för försöks och träningslägenheter. Generellt gäller att nivån regleras av förvaltningens behov, vilka är svåra att prognostisera. Troligtvis kommer hyrorna följa den allmänna kostnadsutvecklingen under perioden.

Administrativa lokaler

Förvaltningen flyttade in 2008 till förvaltningskontoret på Slakthusplan 8A. Inför 2016 omförhandlades hyresavtalet och hyresnivån anpassades till nuvarande marknadsnivå. Det innebär att kommande hyresökningar kommer att bero av indexutvecklingen.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Administrativa lokaler

Förvaltningens administrativa lokaler utgörs i huvudsak av förvaltningskontoret beläget vid Slakthusplan/Globen.

Sammanlagt arbetar cirka 410 personer i förvaltningskontoret, inräknat även lokalen på Palmfeltsvägen 1C. Detta medför ett nyckeltal om 19,7 kvm/arbetsplats. För att vara ett cellkontor är förvaltningskontoret i huvudsak effektivt. Det råder dock trångboddhet i förvaltningskontoret och det är problem med ventilationen. Därför pågår ett uppdrag att utreda hur arbetsmiljön kan förbättras och hur man samtidigt kan använda lokalerna på ett mer effektivt sätt. Det arbetet sker utifrån flera alternativ och tar stor hänsyn till att undvika framtida kostnadsökningar.

Behovet av administrativa arbetsplatser har ökat under de senaste åren till följd av att fler socialsekreterare och biståndshandläggare har anställts. Till detta kommer också ett ökat behov av arbetsplatser inom administrationen på grund av att förvaltningen växer med fler verksamheter i egen regi.

Övriga lokaler

Förvaltningen ser kontinuerligt över att effektivisera lokalanvändningen i takt med att verksamheternas behov förändras. Detta kan ske både genom att omflyttningar sker inom befintligt bestånd, men även genom att lokaler sägs upp och nya mer ändamålsenliga lokaler hyrs in.

5.7 Övrigt

Gemensamt för samtliga verksamhetslokaler är att det finns ett utbrett behov av underhåll. För

att kunna genomföra dessa underhållsarbeten krävs att större resurser tilldelas förvaltningen.